

entrevista

«El noranta per cent de la gent de les arts escèniques malviu»

Text > JOSEP PASTELLS

Fotos > MARTÍ ARTALEJO

Salvador Sunyer Bover (Salt, 1957) parla sense embuts, amb un to de veu cordial i la mirada clavada en els ulls de l'interlocutor. Dirigeix des de fa vint-i-dos anys el festival Temporada Alta i, segurament per això, tothom el relaciona amb el món del teatre, però les seves grans passions són la cuina i la lectura. Lúcid i rialler, atribueix l'èxit del festival al treball col·lectiu de Bitò Produccions.

Salvador Sunyer, gestor i productor teatral

Fundar Edicions del Pèl el 1983 va ser la seva primera acció cultural amb repercussions públiques?

Suposo que pot dir-se així. Soc, sobretot, aficionat a llegir, i és veritat que amb l'Antoni Puigverd, en Josep Paulí i en Miquel Berga vam crear l'editorial. També és veritat que només va durar quatre dies. (Riu.)

Us movien les ganes de cobrir el buit de llibres populars en català.

Aquesta era la idea inicial, sí. Entre altres llibres, vam publicar *Susqueda i altres narracions*, de Miquel Fañanàs, *Per a qui es baten els ous*, de Xavier Coromina, *El rei del mambo*, de Josep Maria Fonalleras... També vam editar algunes històries locals, com *La història de Girona*, de Josep Clara, i una traducció de *Terra de ningú*, de Harold Pinter, que

vam fer en Berga i jo. Tot era molt amateur, però. Vam pensar que calia fer-ho i ho vam arrencar, però només podíem dedicar-nos-hi a estones. Si ho compa-rem amb les editorials petites que hi ha ara, t'adones que això sí que té sentit; cadascuna té una veu i una mirada pròpies. Nosaltres no vam arribar a tenir-ne.

Quan, poc després, va dirigir el Centre Cultural La Mercè de Girona s'imaginava que acabaria sent un home de teatre?

Mai no em va passar pel cap. De tota manera, l'atzar hi fa molt més que no pas el que planifiques i preveus. Almenys en el meu cas ha sigut així. El món cultural m'omplia i em feia sentir còmode, i el teatre ja m'agradava molt i molt, però no em pensava pas acabar

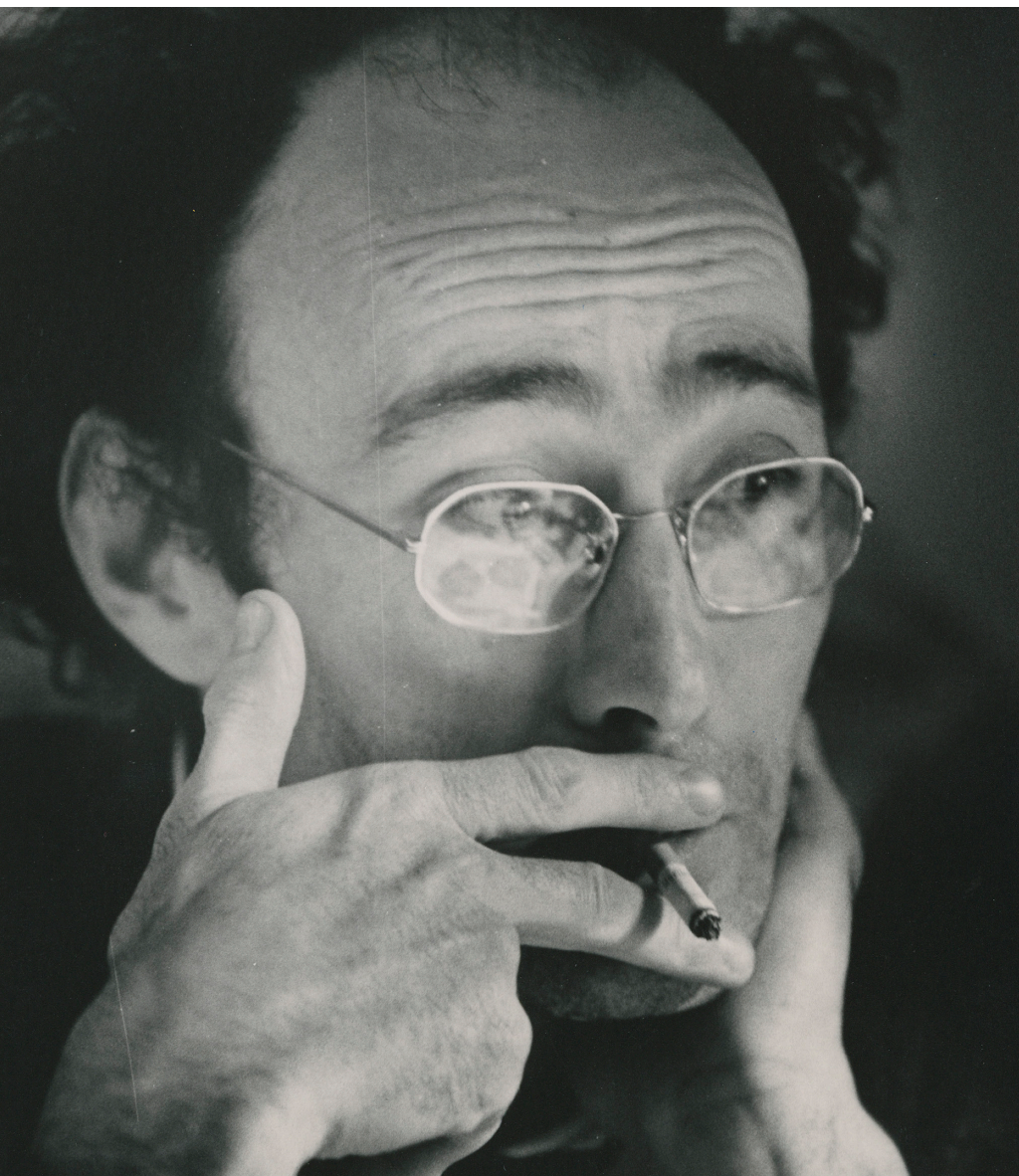
on soc ara. El 1987, en acceptar la feina a La Mercè, que va coincidir amb el mandat d'en Quim Nadal, ja vaig dir que només hi estaria quatre anys. Gestionava diversos àmbits culturals, incloses les sales municipals d'exposicions i els cursos internacionals d'interpretació musical, i vaig intentar que tot plegat tingués una línia més moderna, però no hi feia res relacionat amb el teatre.

Tot va canviar el 1991 amb la creació de Bitò Produccions.

En aquella època ens anàvem trobant i veient al teatre amb en Josep Domènech (en *Mènech*) i en Quim Masó. Hi havia El Talleret de Salt, una companyia professional que duïen ells dos, i vam pensar que entre tots tres podíem tirar endavant una empresa relacionada amb el món del teatre, que fos productora, distribuïdora i exhibidora d'espectacles. De tota manera, la idea inicial era que en Quim i en Mènech s'ocupessin de la part teatral i que jo m'encarregués més de l'àmbit de les edicions. Però aquesta part no va acabar de funcionar i cada cop vaig anar entrant més al món teatral. Va ser per atzar.

El festival Temporada Alta va començar el 1992 i vostè el dirigeix des del 1996. Vint anys enrere s'imaginava que Girona acabaria convertint-se en una capital escènica europea?

Quedaria molt bé que digués que sí, però la veritat és que no en tenia ni la més remota idea. Vam començar amb un format molt petit, amb quatre espectacles, i cada any fèiem un pas més. L'objectiu era que a Girona hi hagués teatre més d'un dia al setembre, a la tardor, i a poc a poc tot va anar creixent. L'any 1992 ho fèiem una mica tots junts, fins que en Mènech va començar a encarregar-se de les produccions, en Quim de la gerència i jo més aviat de Temporada Alta, tot i que ja dic que sempre ho hem fet tots junts; quan hi havia en Quim [mort el 2006] i ara, amb en Mènech. El director no és el que ho porta tot.

>> Salvador Sunyer, en una imatge captada fa vint-i-sis anys.

Font: AJUNTAMENT DE GIRONA. CRDI. DIARI DE GIRONA (MARÇAL MOLAS).

Com s'explica el creixement del festival?

Ha estat molt gradual. Al principi ni en dèiem festival, en dèiem programació. Van anar creixent tres elements alhora: el públic, el món artístic amb què érem còmplices i ens vèiem sovint i una part econòmica molt important portada per empreses de bracet amb les institucions (en aquell moment només l'Ajuntament de Girona). Tot això, amb el pas dels anys, ha anat creixent junt; d'un any a l'altre mai no hem fet un salt gaire gran.

En l'última edició vau superar els 50.000 espectadors, amb una ocupació superior al 90 %.

Les xifres cada cop són més espectaculars. Però no només es tracta de portar produccions internacionals. El festival també coprodueix espectacles i ajuda a donar-los vida, treballant en col·laboració amb altres teatres de dins i fora de Catalunya. També treballem perquè el nostre teatre surti fora. A més de la setmana de programadors, exportem el Temporada Alta a l'Amèrica Llatina.

Ha tocat sostre, el festival?

No. El sostre te'l poses tu. Penso que no es tracta de dir que tenim el festival més gran del món, perquè això no tindria gaire sentit. En canvi, sí que ens agradaria que fos el festival que té més sentit del món. La nostra idea és continuar i, si pot ser, fer-lo una mica més gran, que sigui un arbre amb les branques més altes, però l'objectiu per als propers quatre anys és que s'arregli encara molt més a la zona. Amb la Fundació La Ciutat Invisible intentarem que el festival arribi a totes les escoles i a tots els instituts, a tots els racons de la ciutat en sentit ampli: Salt, Girona, Banyoles...

Com acabarà el tema de l'IVA? Hisenda us reclama un milió d'euros de les subvencions entre el 2012 i el 2015.

Aquest IVA és impossible de pagar-lo perquè no el tenim. Ningú del món cultural el podrà pagar. Totes les subvencions del món de la cultura ens les han donat sense IVA. Al cap de l'any, retem comptes i expliquem en què hem gastat cada euro. Ho ha certificat l'Ajuntament, la Diputació, la Generalitat, el Ministeri de Cultura, el d'Economia i fins i tot la Unió Europea. Durant anys ningú ha dit que hi hagués

d'haver un IVA. I no és que hagi canviat la llei, és que Hisenda n'ha canviat la interpretació. I ens el reclama amb efectes retroactius!

«No es tracta de tenir el festival més gran del món, però ens agradaria que Temporada Alta fos el festival amb més sentit del món»

I què penseu fer?

No és un tema que ens afecti només a nosaltres. El Teatre Lliure, el Teatre Nacional de Catalunya, el Museu Nacional d'Art... Tots estem afectats. En el nostre cas, hem demanat a l'Agència Tributària que ens permeti anar als tribunals sense haver de pagar. Ens han de dir sí o no. Si és que sí, hi recorrerem amb el que això suposa de temps i despeses. Si ens diuen que no, no podrem pagar-ho pas.

Les subvencions aporten el 48 % del pressupost de Temporada Alta. És el percentatge idoni?

Els grans festivals europeus s'acosten al 70 %. A Europa no hi ha ni un festival d'arts escèniques, auditori de música culta o productora de cinema que no tingui ajudes públiques. Nosaltres som

els que tenim més recursos propis, ara mateix. Ens agradaria arribar a uns percentatges del 40 % d'aportació institucional, el 30 % de taquilla i la resta de patrocinadors, però no és tan fàcil. En qualsevol cas, el nostre model de gestió destaca per la seva transparència.

El festival té molt d'èxit, però hi ha molts actors gironins que tenen problemes per arribar a final de mes.

No és un problema exclusiu del teatre. En tot el món de les arts escèniques passa el mateix: la immensa majoria de la gent no se'n surt econòmicament. El món artístic aquí viu d'una manera que no viu en cap altre lloc d'Europa. Temporada Alta funciona, té públic, hi ve gent de tot el món i, a més, col·labora amb nombrosos espectacles gironins, però tot i així el 85-90 % de la gent de la

professió malviu. Un altre tema és que hi ha molta gent que es mou a la frontera entre professional i no professional. Al periodisme hi passa el mateix, no? Cada any surten centenars de persones que acaben els estudis i el país no els pot engolir. Tota la vida hi haurà gent que quedarà fora i altra gent que quedarà dins, això és evident, però no pot ser que no hi hagi un paquet bàsic de gent que siguin professionals que puguin viure dignament del cine, el teatre, les arts plàstiques i la literatura.

El centre de creació contemporània El Canal de Salt, que vostè va dirigir durant quatre anys, en fa cinc que és pràcticament buit.

(Pausa.) Intentaré ser educat. En aquests últims cinc anys de gestió directa, amb la mateixa aportació de les

>> *Salvador Sunyer amb Joan Pluma, l'any 1992.*

Font: AJUNTAMENT DE GIRONA. CRDI. DIARI DE GIRONA (MARÇAL MOLAS).

«Mai no havia pensat dedicar-me al teatre. L'atzar hi fa molt més que el que planifiques i preveus»

institucions que hi havia abans, no s'hi ha fet res. Per què? No ho puc explicar, però no pot ser que un edifici com aquest estigui tancat pràcticament tot l'any. És molt delicat. La Unió Europea, que hi ha posat diners, algun dia preguntarà què passa aquí. És una situació molt trista. Fa ràbia, perquè abans funcionava. No pot ser que les institucions no hi diguin res i ho deixin tancat. Algú s'hauria de plantejar arreglar-ho, no pot ser tan difícil.

I la situació del país? Confia que s'arreglarà?

A Catalunya estem en una situació molt i molt complicada. Penso que cadascú, en la seva feina, ha d'intentar fer-ho tan bé com pugui, intentar millorar l'entorn i donar solidesa al país. De vegades penso en el model d'Itàlia: el país va avançant, hi ha societat civil, entitats, associacions, empreses, sindicats... Tothom va treballant. De vegades la política cau en unes situacions en què desatén el dia a dia. Cal fer que les coses funcionin i hem d'intentar donar al país una unitat bàsica amb la formació i la cultura, els elements que són més cohesionadors i que poden proporcionar-li més força i permetre'ns avançar.

Ens en sortirem?

D'una manera o altra segur que ens en sortirem. Ara, l'important no és tant que ens en sortim, sinó saber quin país

volem tenir. Potser ens hem equivocat una mica dient molt (una part del país, tinguem-ho clar) que volem ser un país independent sense dir per què. L'important és dir quin país volem fer, què tindrà de més atractiu el fet que sigui independent. A mi les banderes i els himnes se me'n refoten. Ara... farem un país més just? Un país en què es pugui viure més bé i hi hagi menys diferències

«Hem d'intentar donar al país una unitat bàsica amb la formació i la cultura, que són els elements més cohesionadors»

entre els uns i els altres, en què la cultura sigui un eix central, ja que no tenim altres béns comuns? De moment estem sotmesos a un règim que ens fa pensar molt en un altre que ja vam viure i, si no volem marxar del nostre país, em temo que d'alguna manera haurem de treballar en una espècie d'exili interior.

Sempre ens quedarà la cultura?

És de les poques coses que donen sentit de pertinença a un lloc. En un sentit ampli. No em refereixo a haver llegit més o menys llibres o haver anat més o menys al teatre o al cine. La cultura és des de dir «bon dia» al matí i que et contestin fins a saber com es diuen els arbres, sense deixar de banda, evidentment, la literatura, les arts, el teatre... A uns els agrada més un àmbit i als altres, un altre. La cultura és un imaginari comú. George Steiner tenia tota la raó quan deia que una llengua (i, per tant, volia dir una cultura) no deixa de ser una manera de veure el món. Una cultura comuna donaria més cohesió a un país com el nostre, on hi ha gent de tantes procedències.

No sembla que sigui així, de moment.

No. Si a hores d'ara, amb la primera immigració que va venir de la resta d'Espanya, encara estem com estem, encara no està tot cosit, imagina't amb la que arriba ara. Però insisteixo que la cultura és l'únic que ens pot donar un imaginari comú.

Vostè la porta als gens, no?

Suposo que sí. Des dels tres o quatre anys el pare ja ens llegia cada dia una estona; als vuit o deu anava al teatre... Si ara em prens els llibres per llegir cada dia em mates. Jo visc així, però he vist nens d'aquí, de Salt, acabats d'arribar

>> Joaquim Nadal, Carles Puigdemont i Salvador Sunyer, el 2013, durant la presentació de la Fundació La Ciutat Invisible.

Font: AJUNTAMENT DE GIRONA. CRDI. EL PUNT AVUI (LLUÍS SERRAT).

«El teatre català és un malalt crònic»

Jurat del Premi Just Manuel Casero de narrativa durant deu anys (1986-1996), Salvador Sunyer és un lector compulsiu. Acostuma a llegir-se un llibre cada dia i sempre ho fa estirat. «És la posició més còmoda», assegura. Segons ell, la salut de la literatura catalana «no és gaire diferent de la del teatre, les arts plàstiques o la música. Crec que són uns malalts crònics» (ell també ho és: és diabètic). «Poden viure molts anys, però en una situació de molta debilitat, perquè no tenen ni han tingut unes estructures que els hagin donat la importància que haurien de tenir», argumenta. De tota manera, continua Sunyer, «pel país que

som, tenim millor teatre, millor literatura i millor dansa del que segurament ens tocaria». Tot i així, adverteix: «No podem estar contents, hem de fer tot el possible per millorar». En el cas de la literatura i també de les altres arts, pensa que ha arribat l'hora de «llançar-se sense gaires manies i sense por d'equivocar-se. Cal tirar llarg». És una mica el que deien Proust i Joyce, i el que també deia Carner: «La feina d'un escriptor no és respectar la llengua; és forçar la llengua i fer-la avançar», remarca Sunyer. A més de ser un lector empedreït, és un gran amant de la cuina. No pensa que sigui un art, però. «La

cuina més aviat és una artesanía, però evidentment és una forma de cultura», matisa. «Cada país té la seva cuina i amb el pas dels anys va integrant coses de les altres cultures, com fem amb la literatura, la música i el teatre. A Catalunya ens està costant integrar la cuina de totes aquestes immigracions dels darrers vint anys. No ho entenc, a França no tenen cap problema a fer-ho: agafen les essències i van incloent-hi més coses. Aquí, de vegades, tenim més tendència a integrar coses que ens queden més allunyades, com per exemple orientals, i en canvi no hem sabut incorporar això», observa.

de l'Àfrica subsahariana o del Magrib, que han anat quatre dies al teatre i, tot i viure-ho d'una altra manera, han vist el mateix que unes nenes de les Dominiques. I això és el que a la llarga pot aconseguir que aquest país tingui un imaginari comú.

Què és el més important que li va transmetre el seu pare [l'escriptor i polític Salvador Sunyer Aimeric]?

No és una sola cosa. És una mica la manera de veure el món, d'intentar que el que tens al voltant millori, de ser, encara que soni una mica cursi, una bona persona i tenir sempre en compte que formes part d'una comunitat que ha de

créixer junta. Sempre em deia: «Mai no podràs saber ni una centèsima part del que hauries de saber, però mai no presumeixis del que saps. El que saps és quasi l'única cosa que tens».

Fa deu anys vostè va rebre el Premi Nacional de Teatre. D'això tampoc no n'ha presumit?

Els premis que ens han donat mai no he pensat que fossin per a mi, sinó per tot el que s'està fent aquí amb el teatre. Pot ser un tòpic, però quan dirigeixes un festival et toca aparèixer, donar la cara, explicar-lo, sortir als diaris... i, de fet, el mèrit és d'un equip de molta gent que hi treballa sempre. Quan plegui de

Temporada Alta l'únic que passarà és que hi haurà una regeneració i es faran coses diferents i de segur que millor. Per a mi és una ganga, una feina amb què, deixant de banda aquests últims temps amb això de l'IVA, m'ho passo molt bé. No em fa mandra anar a treballar al matí. La relació amb els ciutadans és formidable, hem tingut molta sort. Hi ha molta gent que ve de fora, però la gent d'aquí ens dona molt suport.

Posi'n un exemple.

Amb això de l'IVA ens ve moltíssima gent amb propostes per ajudar-nos, entre la qual molts proveïdors. Per exemple, un ens va dir que aquest any no volia cobrar la factura, i era de quasi 50.000 euros! Li vam dir que de cap manera, que només faltaria. També em va trucar una noia de vint-i-quatre anys que em va dir que tenia 2.000 euros estalviats i que ens els volia donar. I més gent que ens fa entendre que això és una cosa que té algun sentit i que, d'alguna manera, molta gent se sent Temporada Alta com a cosa seva.

>> Salvador Sunyer amb Pau Riba, Isaki Lacuesta, Ivan Telefunken i Albert Pla, el 2014, a la presentació de la pel·lícula *Murieron por encima de sus posibilidades*.

Font: AJUNTAMENT DE GIRONA. CRDI. EL PUNT AVUI (MANEL LLADÓ).